

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 28 januari 1997 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över dels proposition 1996/97:67 Digitala TV-sändningar jämte följdmotionerna 1996/97:K14–K16, dels följande motioner som väckts under allmänna motionstiden år 1996, nämligen motionerna 1996/97:So246 yrkande 8 och 1996/97:K713 yrkande 14, dels motion 1996/97:Kr20 yrkande 17 som väckts med anledning av proposition 1995/96:3 Kulturpolitik.

Kulturutskottet har beslutat att avge yttrande till konstitutionsutskottet. Kulturutskottet har beslutat att i detta yttrande behandla även följande motioner, som väckts under allmänna motionstiden år 1996 och som hänvisats till kulturutskottet, nämligen motionerna 1996/97:K713 yrkande 10 och 15, 1996/97:Sf625 yrkande 13 och 1996/97:Kr4 yrkande 8. Kulturutskottet har – under förutsättning av konstitutionsutskottets medgivande – beslutat överlämna dessa motioner till konstitutionsutskottet.

Utskottet

Inledning

Kulturutskottet har funnit skäl att yttra sig över de frågor som berörs i propositionen och över merparten av motionsyrkandena. I yttrandet behandlas – förutom regeringens förslag – frågor

- om avslag på propositionen m.m.,
- om Sveriges Television AB (SVT) skall få tillstånd att sända via satellit till svenska hushåll,
- om flera programföretag skall få delta i sändningarna,
- om tekniken främst skall användas för att förbättra public service-verksamheten
- om stimulanser till hushållen,
- om must carry-skyldigheten,
- om urvalet av sändningsorter,
- om multiplexering,
- om behovet av en medieutredning med kulturpolitiskt perspektiv,
- om analog och digital parallellsändning,

- om specialprogram för funktionshindrade,
- om den fortsatta utbyggnaden av sändningsverksamheten,
- om finansiering av digitala radio- och TV-sändningar,
- om SVT skall få inrätta en betal-TV-kanal,
- om en finsk radiokanal och
- om Sveriges Utbildningsradio AB (UR) skall få starta TV-kanalen Arena.

Kulturutskottet har avstått från att yttra sig över motionsyrkanden som avser statens roll i mediepolitiken samt miljökonsekvenserna till följd av förväntat TV-skrot.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslaget i propositionen innebär att digital marksänd TV skall införas i flera steg med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. Förutsättningarna skall redan från början vara sådana att krav på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald tillgodoses. Sändningarna inleds på ett begränsat antal orter i landet. En grundläggande förutsättning för en eventuell utbyggnad är att de digitala marksändningarna bedöms ha ekonomisk bärkraft.

Vidare innebär förslaget i propositionen att sändningarna skall kunna påbörjas snarast, helst hösten 1997. Erfarenheterna av den praktiska verksamheten bör fortlöpande tas till vara så att staten kan fatta nödvändiga beslut utan onödigt dröjsmål. En första utvärdering skall göras senast när sändningarna pågått omkring ett år. Sändningsorterna skall komplettera varandra t.ex. då det gäller dimensionen storstad – glesbygd. Minst två sändningsfrekvenser bör kunna disponeras på varje sändningsort.

Kärnan i sändningsverksamheten skall vara digitala marksändningar av TV, men även andra tjänster än traditionella TV-program skall kunna förekomma. Vid sidan av trådlösa marksändningar bör det eftersträvas att också andra distributionsmetoder prövas.

Vid urval av programföretag skall beaktas att programutbudet som helhet skall tilltala olika intressen och smakriktningar. Lokala och regionala program bör ges företräde, liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. Det skall eftersträvas att flera av varandra oberoende programföretag deltar. TV-företag som i dag bedriver marksändningar skall beredas tillfälle att medverka i de digitala sändningarna.

Regeringen anser att en särskild utredare bör förbereda den föreslagna sändningsverksamheten samt att en kommitté med parlamentariskt inslag bör följa verksamheten och medverka vid utvärderingen.

SVT, Sveriges Radio AB (SR) och UR skall anvisas ett engångsbelopp för digitala sändningar ur rundradiokontot på högst 200 miljoner kronor (i 1997 års prisläge) fördelat med högst 100 miljoner kronor år 1997 och högst 100 miljoner kronor år 1998, under förutsättning att rundradiokontots resultatutveckling medger det.

Det s.k. medielandskapet har successivt genomgått stora förändringar de senaste decennierna främst genom tillkomsten av ett stort antal satellitsända TV-kanaler vilka tas emot direkt via parabolantenn eller för vidareändning i kabelnät. Tillgången till TV-kanaler i Sverige varierar kraftigt. De tre mark-sända kanalerna, SVT:s två kanaler samt TV4, kan emellertid ses av i stort sett hela befolkningen.

Den digitala tekniken har under de senaste decennierna spritt sig till allt fler teknikområden. Större delen av all elektronik är i dag digital. Inom ljud-radioområdet startade SR reguljära sändningar hösten 1995 med det nya sändningssystemet Digital Broadcasting System (DAB). På senare tid har den digitala tekniken börjat användas inom TV-produktionen och används numera även för TV-sändningar. Den digitala TV-sändningstekniken bjuder på flera fördelar t.ex. genom högre överföringskapacitet och bättre frekvens-ekonomi än vad som gäller för den analoga sändningstekniken. Den digitala tekniken gör det bl.a. möjligt att sända betydligt fler kanaler än vad som är möjligt i det analoga systemet. Tekniken möjliggör även en betydligt högre ljud- och bildkvalitet.

Kulturutskottet har vid sina överväganden med anledning av den aktuella propositionen utgått från ett kulturpolitiskt synsätt. Enligt detta synsätt bör i stort sett hela befolkningen även efter ett tekniskskifte garanteras tillgång till ett varierat utbud kanaler som inkluderar de kanaler som man nu har tillgång till, nämligen public service-kanalerna SVT1 och SVT2 samt TV 4. Det bör understrykas att TV jämsides med radio är den främsta informations- och kulturförmedlaren. Från kulturpolitiska utgångspunkter finns det således mycket starka skäl att framhålla att tillgänglighets-, mångfalds- och yttrande-frihetsaspekterna bör bli tillgodosedda. Kulturutskottets ställningstagande skiljer sig inte från regeringens uppfattning i detta hänseende.

Motionsvägen har förslag framförts om *avslag på propositionen i sin helhet*. Enligt motionärerna kommer regeringens förslag till marknätlösning att bli kostsam och framstår som irrelevant för hushållen, eftersom 88 % av TV-hushållen antingen har egen satellitmottagare eller har tillgång till kabel-TV. Motionärerna anser att regeringen borde ha utnyttjat de distributionssystem som redan finns eller är under uppbyggnad och på vilka stora resurser redan satsats. I motionsförslag från allmänna motionstiden föreslås att planerna på ett stolpbundet marknät skall avvisas, eftersom det enligt motionärerna är tekniskt komplicerat och inte erbjuder möjlighet till interaktivitet.

En utgångspunkt för kulturutskottets ställningstagande är som nämnts tillgänglighetsaspekten. I dag kan 99,8 % av den bofasta befolkningen ta emot marksändningar. Även i fritidshus, husvagnar och fritidsbåtar kan man med hjälp av en enkel antenn ta emot trådlös sändning. Därutöver erinrar utskottet om att en infrastruktur i form av marksändare för analog sändning redan finns i landet och att dessa sändare kan kompletteras med digital utrustning till en förhållandevis begränsad kostnad. Enligt beräkningar gjorda av marknätets ägare, det statliga bolaget Teracom Svensk Rundradio, skulle en investering om ca 0,5 miljarder kronor kunna ge praktiskt taget hela befolkningen

möjlighet att ta emot 6–8 TV-program från två digitala marknät. Det mark-sända alternativet har enligt utskottets uppfattning fördelar som väger tungt i detta sammanhang. Det anförda innebär inte att utskottet motsätter sig regeringens förslag om att även andra distributionsmetoder skall kunna prövas vid sidan av de trådlösa sändningarna. Det utvärderingsarbete som skall ske fortlöpande – och som utskottet återkommer till i det följande – får utvisa vilken distributionsmetod som slutligen bör väljas med hänsyn tagen till vad som kan anses önskvärt utifrån de nämnda förutsättningarna, nämligen tillgänglighets-, yttrandefrihets- och mångfaldsaspekterna. Även ekonomiska, juridiska och andra aspekter skall – som nämns i propositionen – vägas in i utvärderingen.

Konstitutionsutskottet bör i enlighet härmed avstyrka de motionsyrkanden som innebär att propositionen skall avslås och att planerna på ett digitalt stolpbundet marknät skall avvisas.

Frågor rörande införandet av digitala TV-sändningar, utvärdering m.m.

Regeringens förslag inrymmer – som redovisats – möjligheter till modifieringar och förändringar under verksamhetens gång. Kulturutskottet vill starkt understryka att den snabba tekniska utvecklingen motiverar ett tillvägagångssätt från statens sida som innebär så få låsningar för framtiden som möjligt. Om tekniska brister skulle visa sig eller om målsättningen då det gäller yttrandefrihet, tillgänglighet, ekonomisk bärkraft etc. inte skulle kunna uppnås med den valda tekniken är det en fördel om inriktningen på projektet redan från början har viss flexibilitet. Samtidigt är det – som framhålls i propositionen – nödvändigt att hänsyn tas till de företag som medverkar i sändningarna, eftersom de är beroende av att kunna göra långsiktiga bedömningar (prop. s. 28).

Utskottet anser således – i likhet med vad som anförs i propositionen – att TV-sändningar med digital teknik skall införas i flera steg och att staten successivt skall ta ställning till om och hur den fortsatta sändningsverksamheten skall bedrivas.

Digitaliseringen av sändningarna i marknätet innebär att publiken kommer att kunna ta del av ett antal nya programtjänster. Självfallet har det stor betydelse att de svenska public service-företagen ligger i den tekniska frontlinjen och är med och leder den digitala utvecklingen. Om så blir fallet torde Sverige i relation till radio- och TV-publikens storlek få goda möjligheter att påverka utvecklingen internationellt, samtidigt som kvaliteten på företagens programtjänster i olika hänseenden bör kunna förbättras.

Då det gäller motionsyrkanden som syftar till att *SVT snarast skall få tillstånd att sända analogt och digitalt via satellit till svenska hushåll* vill utskottet anföra följande.

Våren 1996 godtog riksdagen regeringens förslag om att regeringens medgivande skulle inhämtas om ett programföretag ville inleda nya sändningar över satellit (prop. 1995/96:161, bet. 1995/96:KrU12, rskr. 1995/96:297). Skälet till regeringsförslaget angavs vara att det är angeläget

att programföretagen agerar i enlighet med den strategi för tekniska förändringar som statsmakterna skulle kunna komma att fatta beslut om (prop. s. 86). Det anförda innebär att den fråga som motionärerna tar upp bör kunna prövas av regeringen när riksdagen beslutat vilken teknik som skall användas för TV-sändningarna i framtiden. Enligt kulturutskottets uppfattning bör riksdagen inte vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena.

Det kan tilläggas att SVT hösten 1996 fick regeringens tillstånd att – under förutsättning att verksamheten täcker sina egna kostnader – inleda satellitsändningar för att förbättra möjligheterna att se SVT:s program i Finland och övriga Europa.

I propositionen föreslås att *flera, av varandra oberoende programföretag kan få delta i sändningarna*. Utskottet anser – i likhet med vad som föreslås i propositionen – att det är angeläget att även andra programtjänster än traditionella TV-program kan sändas. Likaledes är det – främst mot bakgrund av vad utskottet uttalat om yttrandefrihet och mångfald – angeläget att flera programföretag kan få delta i sändningarna. Utskottet avstyrker således förslag som framförts motionsvägen att endast SVT, UR och TV 4 skall få delta i sändningsförsöken.

Som en följd av det anförda är utskottet inte berett att – i enlighet med ett annat motionsyrkande – uttala sig för att den nya *tekniken främst skall användas för att förbättra public service-verksamheten*.

Enligt vad som uttalas i propositionen skall sändningsverksamheten i sin helhet bekostas av medverkande företag. Eventuella *stimulanser till hushållen* för att anskaffa digitalavkodare måste bekostas av företagen och får inte finansieras med statsbudgetmedel (prop. s. 25). I en motion ifrågasätts om Teracom – som motionärerna menar kan betraktas som medverkande företag – och SVT skall få medverka i sådan stimulansverksamhet som riktar sig till hushållen. Om Teracom skulle tillåtas delta i finansieringen av stimulanserna till hushållen riskerar konkurrensen på marknaden att snedvridas. Motionsyrkandet synes syfta till ett förbud för Teracom och SVT att bidra med den nämnda typen av subventioner.

Enligt utskottets uppfattning är det rimligare att anta att eventuella hushållssubventioner kan komma att utgå från den industri som tillverkar avkodningsutrustningen än från Teracom och SVT. Kulturutskottet anser inte att det finns skäl att på denna punkt gå emot regeringens bedömning och föreslå riksdagen att ta initiativ till att förhindra de båda företagen att bidra med subventioner. Yrkandet bör således avstyrkas.

Motionsvägen har även frågan om *must carry-skyldigheten* tagits upp. Motionärerna anser att det framstår som orimligt att kabelföretagen skall vara skyldiga att vidareända upp till 20 digitala kanaler kostnadsfritt. Den nuvarande sändningsplikten måste därför – anför det – ändras innan de digitala sändningarna påbörjas.

Enligt radio- och TV-lagen (1996:844) är kabelföretagen skyldiga att vidareända TV-sändningar som sker med stöd av tillstånd från regeringen (8 kap. 1 §). Radio- och TV-verket får medge undantag från skyldigheten om särskilda skäl finns till det (8 kap. 6 §). Utskottet utgår – liksom regeringen –

från att sådana undantag kommer att beviljas i samband med de föreslagna sändningarna (jfr prop. s. 29). Motionsyrkandet bör med hänvisning till det anförda avstyrkas av konstitutionsutskottet.

Som redovisats i det föregående tas även frågor om *planering och uppföljning av sändningsverksamheten* upp i propositionen. Sedan propositionen överlämnats till riksdagen har en särskild utredare förordnats som enligt sina direktiv – i avvaktan på riksdagens beslut – skall lägga fram förslag till vilka sändningsorter som inledningsvis skall väljas för digitala sändningar. Utredaren skall undersöka de tekniska och frekvensmässiga möjligheterna, liksom vilket intresse som finns hos TV-företag och andra intressenter för sändningsverksamheten. Därefter skall regeringen besluta om vilka orter som skall väljas för digitala sändningar (prop. s. 30, dir. 1997:19). Den särskilde utredaren skall också i samråd med programföretag och andra intressenter utarbeta former för samarbete kring multiplexering, sändare, åtkomstkontroll och elektronisk programguide, eventuellt i form av en modellöverenskommelse. Vidare skall en särskild kommitté med parlamentariskt inslag följa verksamheten och medverka vid utvärderingen. Kommittén skall medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna (prop. s. 31).

Kulturutskottet har inte något att erinra mot regeringens bedömning men vill framhålla följande.

Enligt utskottets uppfattning är det självklart att *urvalet av sändningsorter* skall göras även i samråd med sändande programföretag, innan regeringen fattar beslut i frågan. Utskottet anser sig kunna utgå från att så blir fallet. Utskottet delar regeringens uppfattning att sändningsorterna skall väljas så att de kompletterar varandra då det gäller tätbefolkade områden och glesbygd. På liknande sätt bör vid sändningsförsöken hänsyn tas till terrängskillnader inom landet.

Då det gäller den särskilde utredarens uppdrag beträffande *multiplexering* m.m. vill utskottet anförda följande. Begreppet multiplexering innebär att flera signaler, t.ex. olika TV-kanaler, sammanflätas till en signal som sedan sänds ut. Mottagarens avkodare knyter sedan upp flätan och sorterar ut den kanal som tittaren valt (prop. s. 11). Utskottet konstaterar att olika – kanske konkurrerande – programföretags kanaler kan förekomma i en och samma multiplex. I några av de remissyttranden som inkommit till Kulturdepartementet med anledning av betänkandet (SOU 1996:25) *Från massmedia till multimedier* uttrycks vissa farhågor, t.ex. för att programföretagen skall hamna i beroendeställning till multiplexoperatören. Med hänvisning till det anförda vill utskottet understryka betydelsen av att utredaren söker åstadkomma en överenskommelse mellan programföretagen och övriga intressenter i denna fråga.

I ett motionsyrkande begärs att en *utredning med kulturpolitiskt perspektiv* skall tillsättas för att få fram en bättre grund för de mediepolitiska besluten.

Kulturutskottet inskränker sig i detta sammanhang till att behandla den del av mediepolitiken som berör digital TV-sändning. Den kommitté med parlamentariskt inslag som skall följa sändningsverksamheten och medverka vid utvärderingen torde i hög grad komma att ägna sig åt tekniska och ekonomiska frågor rörande sändningsverksamheten. Med hänsyn till TV:s stora

betydelse som kulturbärare är det naturligt att kommittén även åläggs att göra en kulturpolitisk värdering av verksamheten.

Frågan om behovet av *parallella analoga och digitala sändningar* har väckts i ett motionsyrkande. Enligt motionärerna bör det vara en målsättning att upprätthålla de analoga sändningarna till dess den övervägande delen av de svenska hushållen införskaffat nödvändig digital teknik. Utskottet anser för sin del att parallella sändningar av public service-företagens program givetvis måste pågå under en längre tid. Det är dock inte lämpligt att på nuvarande stadium precisera under hur lång tid parallellsändningarna skall äga rum. Frågan har i hög grad samband med hur de dubbla sändningarna skall finansieras i ett längre perspektiv. Kulturutskottet anser således att riksdagen inte nu bör precisera hur stor andelen TV-hushåll med digital mottagningsutrustning skall vara för att parallellsändningen skall kunna upphöra. Konstitutionsutskottet bör därför avstyrka yrkandet.

I en motion från allmänna motionstiden föreslås att regeringen – när digitaliseringen genomförs – skall se till att utrymme skapas för *specialprogram för funktionshindrade*.

Sedan motionen väcktes har regeringen – i december 1996 – beslutat om sändningstillstånd för SVT för perioden fr.o.m. den 1 januari 1997 t.o.m. den 31 december 2001. Enligt de villkor som är knutna till sändningstillståndet är företaget skyldigt att beakta funktionshindrades behov. Program skall även produceras för speciella målgrupper. Genom att utnyttja befintlig och ny teknik skall SVT under tillståndsperioden öka möjligheterna för funktionshindrade att ta del av programmen.

Kulturutskottet anser att frågan om funktionshindrades tillgång till TV-utbudet har stor betydelse. Den digitala tekniken gör att det är möjligt att förbättra ljud- och bildkvalitet så att t.ex. hörsel- och synskadade lättare kan ta del av programmen. Utskottet konstaterar att ett stort ansvar åvilar SVT i detta hänseende. Motionsförslaget bör med hänvisning till det anförda kunna avstyrkas av konstitutionsutskottet.

I den mån motionsförslaget syftar till att en särskild kanal för funktionshindrade skall inrättas kan utskottet konstatera att den digitala sändningstekniken medger utrymme för betydligt fler kanaler än vad som är möjligt med den analoga tekniken. Enligt utskottets uppfattning är det dock inte självklart att inrätta en sådan specialkanal. I första hand bör de ordinarie programmen i SVT:s sändningar göras tillgängliga för funktionshindrade (jfr prop. 1995/96:161 s. 67, bet. 1995/96:KrU12 s. 22). Vidare skall – som nämnts i det föregående – SVT producera program för speciella målgrupper. Motionsförslaget bör med hänvisning till det anförda kunna avstyrkas av konstitutionsutskottet.

I detta sammanhang vill kulturutskottet tillägga att motionsyrkanden som syftar till att funktionshindrades tillgång till public service-företagens program skall förbättras kommer att behandlas av utskottet senare denna vår i ett betänkande om radio- och TV-frågor.

Det anförda leder fram till att utskottet anser att propositionens förslag beträffande digitala TV-sändningar bör godtas av konstitutionsutskottet (avsnitt 6 i propositionen).

Motionsvägen tas frågor upp som rör *den fortsatta utbyggnaden av sändningsverksamheten*. I en motion framförs förslag som syftar till att den i det föregående nämnda kommittén med parlamentariskt inslag bl.a. skall få ett vidgat uppdrag innebärande att den skall dra upp riktlinjerna för nästa fas i utvecklingen. Motionärerna vill även att riksdagen skall få möjlighet att våren 1999 pröva den fortsatta sändningsverksamheten.

Som framgår av vad som anförts i det föregående skall kommittén medverka vid utvärderingen av sändningsverksamheten. Kommittén skall enligt propositionen även fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Om kommittén anser att det finns behov av åtgärder, t.ex. ändrade regler, skall detta anmälas. En första utvärderingsrapport, som också inkluderar en ekonomisk analys av sändningsverksamheten, skall under alla förhållanden lämnas senast när sändningarna har pågått under cirka ett år. En slutrapport skall lämnas i god tid före utgången av den första tillståndperioden. Regeringen bedömer att denna kommer att omfatta en tid av högst fyra år (prop. s. 29 och 31).

Kulturutskottet anser att det är naturligt att kommittén i sin rapportering till regeringen utifrån vunna erfarenheter redovisar sin syn på den fortsatta verksamheten med digitala TV-sändningar. Självfallet måste regeringen återkomma till riksdagen med förslag rörande utformningen av den fortsatta sändningsverksamheten. Det får ankomma på regeringen att på grundval av rapporteringen ta ställning till när detta lämpligen bör ske. Motionsyrkandena bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Finansieringsfrågor

Regeringens förslag innebär att högst 100 miljoner kronor (i 1997 års prisläge) skall utbetalas till de tre public service-företagen år 1997 resp. 1998 för digitala sändningar, under förutsättning att rundradiokontots resultatutveckling medger det.

Vidare uttalas i propositionen att de medel som nu görs tillgängliga bör användas för utveckling av nya tjänster i samband med den nya tekniken, t.ex. olika interaktiva tjänster och nya programkanaler, samt för utsändningskostnader. Den digitalisering av den interna produktionstekniken i programföretagen som pågår har inte något nödvändigt samband med frågan om digital utsändningsteknik, anser regeringen. En övergång till digital produktionsutrustning skall därför i huvudsak finansieras inom ramen för nuvarande medelstilldelning i likhet med vad som gäller för övriga investeringar inom programföretagen (prop. s. 32–33).

Motionsvägen har farhågor framförts rörande behållningen på rundradiokontot. Vidare har förslag väckts om att en statlig lånegaranti skall inrättas för SVT och att medelstilldelningen till SR för digitalisering m.m. skall öka när resultatet på rundradiokontot förbättrats. I en motion från allmänna motions-

tiden har föreslagits att 400 miljoner kronor skall betalas ut från rundradio-kontot till public service-företagen.

Utskottet vill erinra om att behållningen på rundradiokontot påverkas av ett antal faktorer, främst antalet TV-avgiftsbetalare, storleken på TV-avgiften, medelsutbetalningen till programföretagen och utvecklingen av ett särskilt kompensationsindex, det s.k. SR-indexet. De flesta av dessa faktorer bestäms genom riksdagsbeslut. Vidare vill utskottet erinra om att staten genom Riksgäldskontoret tillhandahåller det rörelsekapital som rundradiorörelsen behöver om avgiftsmedlen ur likviditetssynpunkt inte räcker till.

Samordningsansvaret för förvaltningen av rundradiorörelsen åvilar fr.o.m. år 1993 SVT. Ett särskilt avtal härom har träffats mellan staten och SVT. Enligt avtalet skall SVT för statens räkning svara för förvaltningen av rundradiomedlen.

Utskottet har inte anledning att ifrågasätta de bedömningar rörande utvecklingen av rundradiokontot som ligger till grund för regeringens förslag till medelstilldelning. Inte heller anser utskottet att det finns anledning att nu förorda ytterligare medelstilldelning till public service-företagen för övergången till digital produktionsteknik eller att uttala sig för en ökad medelstilldelning om eller när resultatet på rundradiokontot förbättras. Utskottet avvisar även förslag om att inrätta en statlig lånegaranti för SVT med hänvisning till att företaget nu tillförs särskilda medel för digitaliseringen. Enligt utskottets uppfattning är det för tidigt att på detta stadium uttala sig om eventuella framtida behov av ekonomisk förstärkning.

Kulturutskottet delar regeringens uppfattning att beloppet för digitala sändningar, sammanlagt högst 200 miljoner kronor, bör användas för utveckling av nya tjänster i samband med den nya tekniken och för utsändningskostnader samt att digitaliseringen av programföretagens produktionsteknik främst bör bekostas inom ramen för den ordinarie medelstilldelningen.

Kulturutskottet anser således att konstitutionsutskottet skall godta regeringens förslag till medelstilldelning (avsnitt 7 i propositionen) och avstyrka de aktuella motionsyrkandena.

Övriga frågor

Frågan om SVT skall få inrätta en *betal-TV-kanal* behandlas i ett motionsyrkande. Motionärerna anser att det är oacceptabelt att publiken skall behöva betala en andra gång till kanaler för program som den redan betalat för genom licensen.

Enligt vad som framkommer i propositionen kan skäl anföras både för och emot att ett public service-företag som finansieras med TV-avgiftsmedel tillåts att ta ut särskilda avgifter av brukarna för vissa tjänster. Bl.a. anförts att de som är intresserade och villiga att betala en extra avgift på så sätt kan få tillgång till ett rikare programutbud. Det är också en fördel att betal-TV-publiken inte bara har tillgång till program från kommersiella programföretag. Att sända program i en ny kanal innebär emellertid ökade kostnader i form av ersättning för upphovsrätter och sändningskostnader m.m. Om SVT gör sig beroende av nya finansieringskällor kan det finnas risk att program-

politiken påverkas på ett negativt sätt och att de mest attraktiva programmen först blir tillgängliga i betal-TV-sändningarna. En oreglerad utveckling skulle kunna hota systemet med TV-avgifter (prop. s. 33–34).

Frågan om SVT bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter skall studeras av den särskilde utredare som omnämnts i det föregående. Enligt utredarens direktiv skall ett förslag redovisas för regeringen inom kort (dir. 1997:19). Kulturutskottet anser att utredarens ställningstagande inte bör föregripas. Med hänvisning härtill bör det aktuella yrkandet avstyrkas av konstitutionsutskottet.

I en motion från allmänna motionstiden 1996 har förslag väckts att det *inom SR* skall skapas möjligheter att inrätta en *finsk fullservicekanal*.

Digitala ljudradiosändningar pågår i Sverige – som nämnts i det föregående – sedan september 1995. Inom SR förbereds starten av en bred finskspråkig kanal i enlighet med vad som föreslås i motionen. Kulturutskottet har inhämtat att SR siktar på att kunna erbjuda den finstalande publiken 12–14 timmars sändning per dag. Regeringen bereder för närvarande SR:s begäran att få starta en finskspråkig digital kanal den 1 januari 1998. Regeringens beredning av ärendet bör inte föregripas. Med hänvisning till det anförda bör riksdagen inte ta något initiativ med anledning av motionen.

I ett motionsyrkande föreslås att regeringen skall vidta åtgärder så att *UR* får starta *TV-kanalen Arena*, som skall sända från politiska arenor i Sverige.

UR ansökte under hösten 1996 om att få starta en sådan kanal som motionärerna åsyftar. Distansutbildningskommittén (U 1995:7) har yttrat sig i ärendet och avstyrkt UR:s begäran. Regeringen har därefter beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av framställningen (prop. s. 35).

Kulturutskottet anser att det inte finns något skäl att ompröva regeringens beslut. Motionsyrkandet bör således avslås av riksdagen.

Stockholm den 25 mars 1997

På kulturutskottets vägnar

Åke Gustavsson

I beslutet har deltagit: Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Berit Oscarsson (s), Anders Nilsson (s), Leo Persson (s), Lennart Fridén (m), Björn Kaaling (s), Marianne Andersson (c), Monica Widnemark (s), Jan Backman (m), Carl-Johan Wilson (fp), Agneta Ringman (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Gunnar Hökmark (m), Fanny Rizell (kd), Lars Lilja (s) och Per Lager (mp).

1. Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Jan Backman och Gunnar Hökmark (alla m) anser:

Fråga om avslag på propositionen

Som framgår av motionsyrkanden från företrädare för Moderata samlingspartiet talar flera skäl mot regeringens förslag till marknätslösning, som framstår som både otidsenligt och dyrt. Bl.a. kan nämnas att både satellit- och kabelbaserad digital-TV har kostnadsmässiga och informationsteknologiska fördelar som gör att politiskt betingade satsningar på ett markbundet stolpnät kommer att bli publikmässigt, ekonomiskt och tekniskt förbipasserade.

Vidare innebär förslaget om markbundna sändningar en medveten strategi att söka begränsa det programutbud av kanaler som publiken tar del av i syfte att vidmakthålla en politisk kontroll över programutbudet. Det innebär därmed en tillståndsgivning av ett begränsat antal kanaler som bygger på att den offentliga makten får i sina händer att avgöra vilka som skall få sända och vilka krav som skall ställas på programutbudet i stället för en i princip fri tillgänglighet av kanaler. Vi finner inte detta förenligt med vare sig de möjligheter som den digitala tekniken ger eller de krav på fria och oberoende medier som vi anser måste vara utgångspunkten för ett öppet och dynamiskt kultursamhälles mediepolitik. I stället innebär regeringens förslag mindre mångfald och färre möjligheter till TV-sändningar. Det motverkar också den svenska informationstekniska utvecklingen i det multimediala perspektivet.

Det markbundna digitala nätet innebär främst en begränsning av tillgången till TV-kanaler för de hushåll som endast har tillgång till marknätet. Endast 12 % av hushållen är i dag helt beroende av marknätet för att ta emot TV-sändningar. Det marksända program- och tjänsteutbud som kommer dessa hushåll till del kommer därmed att bli betydligt mindre än det utbud som erbjuds satellit- och/eller kabelanslutna hushåll. Ca 88 % av alla svenska hushåll har i dag tillgång till antingen kabel-TV eller egen satellitmottagare.

Marknätslösningen är – som nämnts – kostsam och betydligt dyrare för hushållen än andra tillgängliga alternativ samtidigt som det ger mindre service.

Vidare kan framhållas att förslaget om ett markbundet stolpnät inte tar vara på det faktum att en ny mediemiljö håller på att växa fram. Den informationsteknologiska utvecklingen kommer att innebära att gränserna mellan nuvarande medier, radio, TV, datakommunikation, telefoni m.m. suddas ut. Medierna kommer att integreras i en och samma distributionsform med möjligheter till interaktivitet. Dessa nätverk kan användas till betydligt mer än vanliga TV-sändningar, t.ex. informationssökning, elektronisk post, utbildning och Internet. Sådana möjligheter ges inte med regeringens förslag, eftersom marknätet ej har interaktiv kapacitet. En slutsats blir att de distributionssystem som redan finns eller som är under snabb utbyggnad bör utnyttjas i stället. Slutligen bör frekvensutrymmet i det befintliga analoga marknätet

utnyttjas fullt ut genom att en fjärde och femte marksänd kanal, M 4 och M 5, etableras snarast.

1996/97:KrU4y

Sammantaget innebär det anförda att tungt vägande skäl talar mot en politisk satsning på ett digitalt marknät. Riksdagen bör därför i enlighet med de nämnda motionsyrkandena avslå propositionen.

Fråga om Sveriges Television skall få sända via satellit till svenska hushåll

Som framkommit i det föregående bör planerna på uppbyggnad av ett digitalt politiskt beslutat marknät avvisas. I stället bör SVT – som föreslagits motionsvägen – snarast få tillstånd att sända både digitalt och analogt via satellit till svenska hushåll. Därigenom ges public service-verksamheten en möjlighet att agera på villkor som gör att man inte kommer i efterhand i förhållande till de kanaler som redan nu och under kommande år påbörjar digitala satellitsändningar. Annars finns risken att public service-verksamheten genom bristande teknisk utveckling förlorar mark till andra delar av programutbudet genom att publiken skaffar sig mottagarutrustning för satellit- och kabelkanaler.

Must carry-skyldigheten

Radio- och TV-lagen bör snarast ses över i vad gäller den s.k. must carry-skyldigheten, dvs. skyldigheten för kabelföretagen att vidareända TV-sändningar som sker med stöd av regeringens tillstånd till dem som bor i fastigheter som är anslutna till ett kabelnät. Det framstår som orimligt att kabelföretagen skulle vara skyldiga att vidareända upp till 20 kanaler kostnadsfritt. Vad som anføres i propositionen innebär att det kan finnas risk för att Radio- och TV-verket i enlighet med vad som framgår i radio- och TV-lagen kommer att ålägga kabelföretagen en sådan skyldighet. Det skulle innebära att dagens programutbud i kabelnäten fick lyftas ut till förmån för det utbud som väljs för regeringens försöksverksamhet. Med hänsyn härtill bör regeringen, under förutsättning att propositionen inte avslås, snarast återkomma till riksdagen med förslag till ändringar av radio- och TV-lagen av innehåll att kabelföretagen inte bör kunna åläggas att vidareända andra kanaler än dem som nu omfattas av must carry-skyldigheten, nämligen SVT1, SVT2 och TV 4.

Fråga om SVT skall få inrätta en betal-TV-kanal

Frågan om SVT skall få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter och således inrätta en s.k. betal-TV-kanal behandlas i propositionen. En rad skäl för och emot att en sådan kanal inrättas räknas upp. Vidare redovisas att en särskild utredare skall studera frågan och komma med förslag till regeringen inom kort.

Som framförs i en motion som väckts av företrädare för Moderata samlingspartiet är det oacceptabelt att publiken skall behöva betala en andra gång till andra kanaler för program som den redan betalat för genom mottagarav-

giften. SVT:s planer på att inrätta en betal-TV-kanal urholkar företagets resurser, skapar orättvisa konkurrensvillkor och tvingar publiken att betala dubbelt för program som den redan betalat för. Det är av största vikt att public service-verksamheten som finansieras med TV-licensen koncentrerar sina insatser och resurser till sina befintliga kanaler. Vad som sålunda anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Charlotta L Bjälkebring (v) anser:

Fråga om vilka programföretag som skall få delta i sändningarna

Regeringens förslag att flera av varandra oberoende programföretag skall kunna delta i sändningarna är oklart. Det framgår inte vilken typ av företag som åsyftas och vilka spelregler som skall gälla. Det är därför lämpligt att – som föreslås i en motion från Vänsterpartiet – i en inledande fas reservera de digitala kanalerna för de företag som redan i dag sänder analogt i det digitala marknätet, dvs. SVT, UR och TV 4. Vad som anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Behovet av en mediepolitisk utredning med kulturpolitiskt perspektiv

Den utredning, (SOU 1996:25) Från massmedia till multimedia, som ligger till grund för den nu aktuella propositionen om digitala TV-sändningar lämnade många viktiga frågor obesvarade. Kommer t.ex. den nya sändningstekniken att stärka eller försvaga public service-företagen? Kommer dörrarna att öppnas för utländska s.k. mediemoguler så att de kan etablera sig på den svenska marknaden? Vidare fördes inte några resonemang i utredningen om hur situationen för barn och unga kan komma att förändras i det nya medielandskapet. Mot den angivna bakgrunden är det angeläget att snarast påbörja ett nytt utredningsarbete för att riksdag och regering skall få en bättre grund för de mediepolitiska besluten. En utgångspunkt för en sådan utredning är att tekniska, ekonomiska och kulturpolitiska perspektiv skall prövas.

Den fortsatta utbyggnaden av sändningsverksamheten

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna att den kommitté med parlamentariskt inslag som enligt propositionen skall följa de digitala TV-sändningarna bör få ett vidgat uppdrag, innebärande att kommittén även skall dra upp riktlinjer för nästa fas i utvecklingen. Vidare bör riksdagen besluta att frågan om fortsatt utbyggnad av sändningsverksamheten skall prövas av riksdagen våren 1999. I samband därmed bör även frågan om hur länge parallella analoga och digitala TV-sändningar skall fortsätta kunna bedömas.

Det är angeläget att den digitala satsningen inte tvingar fram oönskade besparingar i SVT:s och SR:s programverksamhet. För att kvaliteten i produktionen skall kunna upprätthållas bör staten ge SVT en lånegaranti för finansiering via rundradiofonden. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag härtill.

Fråga om Utbildningsradion skall få starta TV-kanalen Arena

Motionsvägen har förslag framställt att UR skall få starta en särskild TV-kanal, Arena, som skall direktsända från olika politiska arenor i Sverige. En sådan kanal med okommenterade sändningar skulle på ett värdefullt sätt kunna bidra till att allmänheten får ökade kunskaper om bl.a. demokratins arbetsvillkor. Regeringen bör därför ompröva sitt tidigare ställningstagande då det gäller möjligheten för UR att sända i en sådan kanal. Vad som här anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Per Lager (mp) anser:

Fråga om parallella analoga och digitala TV-sändningar

Den digitala TV-sändningstekniken kommer att medföra nya kostnader för konsumenterna, eftersom det inledningsvis kommer att krävas att TV-apparaterna kompletteras med en avkodare som kan omvandla digitala signaler till analoga som TV:n kan tolka. Bedömningarna av hur mycket en avkodare kommer att kosta är högst osäkra. En stor del av den svenska TV-publiken kommer att under överskådlig tid utnyttja analoga TV-apparater, även om digitala TV-apparater skulle finnas att tillgå. Riksdagen bör därför som sin mening ge regeringen till känna att de analoga TV-sändningarna bör fortsätta till dess övervägande delen av de svenska hushållen införskaffat nödvändig teknik.

Fråga om ytterligare medelstildelning till Sveriges Radio

SR:s övergång till digital teknik har hittills skett inom ramen för företagets medelstildelning, samtidigt som stora besparingar har genomförts. Den finska digitala ljudradiokanal som enligt SR skall kunna starta inom ett år innebär ytterligare kostnader för företaget. Med hänsyn till det svåra ekonomiska läge som SR befinner sig i är det angeläget att riksdagen beslutar att – som föreslås i en motion väckt av företrädare för Miljöpartiet – regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till ytterligare medelstildelning till SR så snart behållningen på rundradiokontot förbättrats.

Fråga om Utbildningsradion skall få starta en politikerkanal

Införandet av digital marksänd TV möjliggör ett stort utbud av TV-kanaler med god teknisk kvalitet. UR har föreslagit regeringen att företaget skall få

starta en direktsänd kanal, benämnd *Arena*. Kanalen skall enligt planerna kunna sända från olika politiska arenor. Regeringen har avvisat förslaget. Som framhållits motionsvägen är det angeläget att några av de tillkommande digitala kanalerna reserveras för okommenterade direktsändningar från politiska arenor. Härigenom bör allmänheten kunna få ökad kunskap om och inblick i det politiska vardagsarbetet samtidigt som förståelse bör kunna skapas för demokratins arbetsvillkor. Mot den angivna bakgrunden bör regeringen vidta åtgärder så att UR:s förslag kan förverkligas. Vad som sålunda anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Per Lager (mp) anför:

Enligt min mening borde utskottet också ha tagit upp följande frågor.

Granskningsnämndens finansiering

Utbyggnaden av ett digitalt marknät innebär att allmänheten kommer att få tillgång till en rad nya TV-kanaler. Därigenom kommer arbetsvolymen för Granskningsnämnden för radio och TV att öka väsentligt. Granskningsnämnden finansieras för närvarande dels över statsbudgeten, dels över rundradiokontot. Jag anser att det nu är hög tid att aktualisera frågan om huruvida det är lämpligt att nämnden även fortsättningsvis skall delfinansieras via TV-avgiftsmedel över rundradiokontot.

Sammansättningen av utvärderingskommittén

Enligt vad som anføres i propositionen skall en kommitté med parlamentariskt inslag få i uppgift att följa den digitala TV-sändningsverksamheten. Jag anser att det hade varit lämpligt att utskottet hade föreslagit konstitutionsutskottet att kommittén i sin helhet skall vara parlamentarisk.

Till konstitutionsutskottet	1
Utskottet	1
Inledning	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	2
Kulturutskottets övergripande bedömning. Fråga om avslag på propositionen m.m.	3
Frågor rörande införandet av digitala TV-sändningar, utvärdering m.m.	4
Finansieringsfrågor	8
Övriga frågor.....	9
Avvikande meningar.....	11
1. Av m-ledamöterna	11
2. Av v-ledamoten.....	13
3. Av mp-ledamoten.....	14
Särskilt yttrande av mp-ledamoten	15